

Prigodni govor Predsjednika ZUABA SDŽ Krešimira Sršena, prof.

Poštovani,

Borci NOR-a i Hrvatski branitelji Domovinskog rata,

Drugarice i drugovi,

"SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!"

U ime Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista Splitsko-dalmatinske županije čestitam 75. OBLJETNICU FORMIRANJA PRVOG PARTIZANSKOG MORNARIČKOG ODREDA U NOR-u.

Pomorska prošlost naših naroda na obalama Jadrana ispunjena je neprekidnim borbama

za opstanak, slobodu i nezavisnost.

Razvijajući stoljećima neizmjernu ljubav za slobodu i za svoj Jadran, on je iskazao tu osobinu nebrojeno puta u herojskim ostvarenjima, kakve rijetko poznaje povijest.

Tijekom 14 stoljeća življenja na istočnim obalama Jadrana, otporom i borbom hrabrih Neretljana, Makarana, Omišana, uskoka i drugih, smjelih kapetana i moreplovaca, dostignućima vještih brodograditelja, slavnog Dubrovačkog i Bokeljskog brodarstva, revolucionarnim težnjama i pobunama pomoraca, prepuni su libri i edicije slavne pomorske tradicije naših naroda.

Naša današnja Hrvatska ratna mornarica za rođendan je uzela 18. rujna, jer je tog **datuma 886. godine,**

upravo tu, u

akvatoriju Makarske

, od ruku

Neretvanskih gusara poražena napadna Mletačka flota

, u kojoj je poginuo i dužd Candila izgubivši, od tada primat i vladavinu nad Jadranom, plaćajući danak u dukatima više od 50-tak godina Neretvanskoj krajini i Hrvatskoj.

U NOR-u 1941-45. u teškim, borbama s neprijateljem, koji su vodili naši narodi i narodnosti pod rukovodstvom KPH i KPJ na čelu, s drugom Titom, nastavak su svijetlih tradicija. Svojom borbom, oni su udarili temelje Općenarodnom obrambenom ratu na moru i stvorili jaku partizansku mornaricu.

Ponosni na tisućugodišnje pomorske tradicije i borbu za slobodu naši narodi na izvorima patriotizma, hrabrosti i ponosa i danas crpe svoju moralnu snagu,

U NOB **rat na moru** je započeo je 1942. s nekoliko malih ribarskih brodova, a završio je se zasluženom pobjedom, kao VID - Jugoslavenske armije s 16 tisuća boraca i oko 500 brodova razne vrste i namjene, većinom otete neprijatelju.

U prvoj godini rata na obali i otocima oružana borba je vođena na specifičan način: diverzantskim akcijama, posebno na neprijateljskim brodovima, u lukama, na lučkim postrojenjima i u brodogradilištima. Uspostavljene su pomorske-partizanske veze između obale i otoka. Iz mora su vađene mine čiji je eksploziv upotrebljavan za rušenje neprijateljskih objekata. Izvođene su razne i brze akcije od partizanskih udarnih grupa što je kod neprijatelja izazivalo strah i paniku.

Već 2 akcije na moru počinju u siječnju 1942. U luci Gradac n/m je zaplijenjen motorni jedrenjak "Merkur". Od tada do kraja 1942.godine, partizanski borci izvršili su više od 20 napada na neprijateljske transportne brodove. U srpnju i kolovozu 1942., VŠ NOVJ-e je razmatrao

mogućnosti proširenja borbe na moru i otocima, stvaranjem novih jedinica.

Vrhovni komandant drug TITO, Naredbom od 18.12.1942. je odredio da se pri Štabu IV. OZ Hrvatske formira **Sekcija za ratnu mornaricu**. Nešto prije toga, u organizaciji OK KPH Makarske, Hrvatsku mornaricu NDH su napustili:

pješadijski pukovnik JOSIP ŠKORPIK, njegov sin VELIMIR, poručnik korvete i dvojica mornaričkih dočasnika.

Po dolasku u partizane, na Biokovo, napisali su

proglas

u kojem kažu:

"Kucnuo je čas da se mi mornari dignemo na noge... Naša flota je izdajnički predana neprijatelju. Našim divnim Jadranom krstari flota fašističkih razbojnika. A naši brodovi plove danas pod neprijateljskom zastavom i tuku iz svojih topova naša sela i gradove. Izdajnik Pavelić je zajedno sa svojim ustaškim banditima predao fašističkoj Italiji našu divnu Dalmaciju i naše otoke te stražare našeg mora. Hitler traži da pođemo na Crno more, da se borimo za njegove prljave ciljeve. Paveliću nije stalo do nas, kao što mu nije stalo ni do Dalmacije, ni našeg divnog Jadrana..."

Formirana Sekcija je **bila početni nosilac organizacije nove Ratne mornarice** koja će stasati u teškoj borbi s neprijateljem. Nakon što su uspostavljene mornaričke postaje u više oslobođenih priobalnih mjesta od Gradca do Baške vode, 23.siječnja 1943., u Podgori, je formiran PRVI PARTIZANSKI MORNARIČKI ODRED, koji je u svom sastavu imao i nekoliko naoružanih partizanskih brodova. Od tada partizanske aktivnosti na moru doživljavaju uspon.

Neprijateljsko bombardiranje s mora i iz zraka nije pokolebalo partizanske mornare, ni narod.

Sve neprijateljske ofenzivne akcije nisu mogle slomiti otpor na moru. Do kapitulacije fašističke Italije (rujan 1943.), **partizanski mornari izveli su 103 napada na neprijateljske transportne brodove.**

Partizanski rat na moru, u tom i kasnijem periodu, imao je veliki značaj za NOB jer je prisilio neprijatelja da organizira nove protiv partizanske snage na moru.

Dakle, **partizanska Mornarica** Postaje Vid NOV i POJ, a Jadransko more postaje poveznica između Savezničkog ratišta u Italiji i Jugoslavenskog ratišta na kojem je NOV i POJ vezivala na sebe, **preko 30 neprijateljskih divizija.**

Poslije teških borbi s Njemačkih snagama za obalu i otoke, Mornarica zajedno s drugim snagama je uspjela zadržati otok Vis. Odlukom VK Tita, da se otok Vis brani, Mornarica je dobila svoju sigurnu bazu.

Nakon oslobođenja Dalmacije, u kojoj je Mornarica izvodila raznolika borbena djelovanja na cijelom prostoru Jadrana, Mornarica se vraća na obalu i priprema se da sudjeluje u završnim operacijama oslobođenja zemlje, poprimajući elemente višeg stupnja operativne i borbene sposobnosti. Za svega 20-tak dana sudjelovala je u 5 pomorskih desanata, a naročito u pogledu prijevoza jedinica (trupa) i potrebnog materijala za Četvrtu armiju, JA.

Posebno poglavlje Mornarice čini: evakuiranje oko **16 tisuća ranjenika i oko 35 tisuća pripadnika Zbjega, spašavajući starce, žene i djecu s područja okupirane Zagore, Priobalja i Otoka od neprijateljskog noža**

da bi našli svoje utočište, preko otoka Hvara i Visa, u južnoj Italiji i sjevernoj Africi. To nije bilo samo

humano djelo,

nego i

složena pomorska operacija.

Stvaranje i razvoj Mornarice NOV I POJ je jedno od velikih djela J.B. Tita. Ni jednoj zemlji nije pošlo za rukom takvo ostvarenje partizanskog ratovanja na moru. Jugoslavenska ratna mornarica je izrasla u takvu snagu da je zadala teške udarce okupatorima, a Jadran učinila potpuno slobodnim u duhu najsvjetlijih tradicija naših naroda.

J.B. Tito, 1946. je izjavio, citiram:

"...Ja se dobro sjećam kada smo 1942.g. u Glamoču razgovarali o stvari naše mornarice, možda mnogi tada, koji nisu poznavali našeg čovjeka , našeg borca, smatrali kao neku avanturu, ono što se tada poduzimalo na Jadranskom moru na kojem je vladao opasan i jaki okupator. Za čovjeka koji nije spoznao čelično srce naših ljudi, zaista bi značio avanturu doći ovdje i s drvenim čamcima zadavati neprijatelju ozbiljne udarce. Mi smo, međutim, povjerovali da je tada postavljen početak našoj Mornarici. Vjerovali smo tada, da će ta naša Prva mornarica... uspjeti da savlada sve zadatke ... i da će, zatim, iz nje izrasti **jedna snažna flota**, ovakva,

kakva odgovara FNRJ...".

Poštovani,

povijest je ono što se dogodilo, a ne što će se dogoditi. Učinjeno nije moguće promijeniti. Oni koji jučer i danas na sve moguće načine pokušavaju izvršiti reviziju **povijesti, hvatanjem loše povijesti** , ne vode dobru, donosi nesreću . **Zrela društva i ozbiljne države znaju razlikovati i održavati ravnotežu između zla koje su porazile, i dobra koje su pobijedile.**

Današnjoj Hrvatskoj se poslije svega, očito, ponavlja usud, **da ne može ili ne zna završiti rat**, gubeći se i dalje oko toga. je li u ratu pobijedila, što bi uzdizalo antifašističku borbu (pobjednika), ili je izgubila rat, što, **htjeli mi to ili ne priznati, hrani staru ili novu nostalgiju za gubitnicima.**

Hrvatski antifašizam umjesto da ga oslobađamo i uzdižemo na rang neuništive vrijednosti, sve dosadašnje vlasti u Republici Hrvatskoj, svojim odnosom, više **pogoduju interpretacijama ratne prošlosti na štetu Hrvatskog antifašizma i antifašizma u cjelini, kao svjetske tekovine.**

Dok je god tako, uvijek će se javljati oni, koji će tražiti: djecu partizana i ustaša; oživljavanje ili ozakonjenje fašističkog pogubnog i krvoločnog slogana "Za dom spremni"; brisanje crvene zvijezde petokrake, međunarodnog simbola pobjede i slobode;

izjednačavanje fašizma sa komunizmom; proglašavanjem partizana (narodnih boraca) komunističkim zločincima, upravo onako kako ih je nazivao i tretirao Hitler. Sva ta pitanja i probleme jednostavno mogu riješiti najviše institucije RH , samo treba **dobra volja i određenje; daje Hrvatska pobijedila kada je pobijedila i Europa, a da nije izgubila, kada su poražene Italija i Njemačka**

. Ove i druge povijesne činjenice i njihova politička obrada teško kod nas idu, ruku pod ruku: kako priznati Hrvatsku pobjedu nad fašizmom, a da to ne bude pohvala i priznanje antifašizmu KPH i KPJ , na čelu s J.B. Titom, jedinim vojskovođom u Europi u 2. svjetskom ratu, **koji je proveo rat sa svojim borcima od prvog do posljednjeg dana a, uz to, još teško ranjen**

Oni koji huškaju narod da "prizna" da nije imao povijest, nego "nultu" povijest, očito, ne znaju ili su zaboravili da: **"na istom jastuku leži ljubav i mržnja"**.

Ako je ZAVNOH, a tako piše u Ustavu Republike Hrvatske, jedno od najvažnijih državnopravnih izvorišta RH , onda nema drugog izbora nego pobjedu **nad fašincizmom učiniti neraskidivim dijelom zrele demokracije, jer je to budućnost Europe, čija je članica i RH. Dakle, ama baš, nema nikakvog razloga da se RH nalazi izvan tih procesa** , koje čini : zaštita ljudskih prava i sloboda, borba protiv svih oblika različitosti i borba protiv organiziranog kriminala, korupcije i mita.

Ovo moje obraćanje završit ću s usklikom: "Živjela samostalna, suverena i međunarodno priznata RH na dobrobit njenih građana!".

Uvodni govor predsjednika SABA - MAKARSKOG PRIMORJA

75 GODINA OD FORMIRANJA PRVOG MORNARIČKOG PARTIZANSKOG ODREDA

LIJEPA JE OVA ZEMLJA MENI NAJDRAŽA NIGDJE TOLIKO ALGI KAO U UVALI MOG DJETINJSTVA. LIJEPA SI ZEMLJO MOJAKAO SLOBODA KAO OČI TVOJIH JUNAKA ŠTO I PREKO SMRTI GLEDAJU . KOLIKO SMRTI POD TVOJIM ROSNIM TRAVAMA. VOLIM TE JER SI OTRLA SUZE BIJEDI I SVOJU LJEPOTU ČOVJEKU DALA ..

DRAGI PRIJATELJI, DRAGI GOSTI , DAME I GOSPODO -ANTIFAŠISTI

DOBRO DOŠLI ULEGENDARNU PODGORU KOLIJEVKU PARTIZANSKE RATNE MORNARICE , NA OBILJEŽAVANJU 75 .GODIŠNJICE POSTROJAVANJA ODREDA PARTIZANSKE MORNARICE U PODGORI, PODNO VRLETI BOKOVA 23. SIJEČNJA 1943 . GODINE., U CILJU ŠTO USPJEŠNIJEG KONTROLIRANJA OBALE I OTOKA, TE VRŠENJA VEĆIH BORBENIH AKCIJA NA MORU. U SASTAVU ODREDA BILO JE 150 BORACA RASPOREĐENIH U DVIJE POSTAJE PODGORA I IGRANE, TE DVIJE PJEŠADIJSKE JEDINICE TUČEPI I VELIKO BRDO. FLOTILU JE SAĆINJAVAO TREĆI VOD PRVE POSTAJE SA BRODOVIMA " PIONIR " I " PARTIZAN " KOJI SU PATROLIRALI U KANALIMA

ODRŽAVAJUĆI STALNU VEZU SA OTOCIMA NAJČEŠĆE NOĆU.

BIOKOVO JE BILO SJECIŠTE I RASKRŠĆE PARTIZANSKIH PUTEVA TE STALNE VEZE SA OTOCIMA SREDNJEG JADRANA. U BIOKOVU JE FORMIRANA I KOMANDA BIOKOVSKO NERETVANSKOG PODRUČJA.

U ŠOŠIĆIMA DJELUJU PARTIZANSKE RADIONICE ,IZRAĐUJU SE POZNATE RUČNE BOMBE " BIOKOVKE " , TISKAJU SE INFORMATIVNI MATERIJALI , A ŠTAMPA SE I LIST " BIOKOVSKI VJESNIK "

BIOKOVO NIKADA NIJE BILO POKORENO A NEĆE NIKADA NI BITI. TIJEKOM CIJELOG RATA OD 1941 PA DO 1945 GODINE U BIOKOVU SU STALNO BILI PARTIZANI I NA NJEMU NIJE PRESTALA PUCATI PARTIZANSKA PUŠKA.

ISTO TAKO SU I NAŠI BRANITELJI U DOMOVINSKOM RATU ODRŽAVALI VEZU SA OTOCIMA BRZIM ČAMCIMA I GLISERIMA TE PROBIJALI NEPRIJATELJSKU BLOKADU ,A UPRAVO NA OVIM SU STEPENICAMA FORMIRALI JEDINICU ZA OBRANU 1991 . GODINE KOJA JE UŠLA U SASTAV 156. BRIGADE HRVATSKE VOJSKE.

ZBOG VELIKIH DJELA NAŠIH LJUDI KAKO PARTIZANA , A TAKO I U DOMOVINSKOM RATU MORAMO GENERACIJAMA KOJE DOLAZE ŽIVOM I PISANOM RIJEČU PRIČATI O VELIKOM HEROJSTVU NAŠIH LJUDI , PODSJEĆAJUĆI IH NA VELIKE ŽRTVE KOJE SU PALE ZA OBRANU DOMOVINE I SLOBODU. PIVAC TONĆI PREDSEDNIK SABA MAKARSKOG PRIMORJA.

Tonči Pivac, Predsjednik SABA Makarskog Primorja

U Podgori (Makarsko primorje),

09. rujna 2018.g.